

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА – СУТНІСТЬ ДЕФІНІЦІЇ

ACCOUNTING POLICY – THE ESSENCE OF THE CONCEPT

ФІНАШКІН В.В.*

Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка

У статті досліджено сутність та мету облікової політики. Розкрито основні вимоги, яких необхідно дотримуватися при формуванні облікової політики підприємства. Визначено, що завданням управлінців є формування такої облікової політики, яка б забезпечувала створення у системі бухгалтерського обліку неупередженої та правдивої інформації про фінансовий стан та результати діяльності підприємства.

Ключові слова: облікова політика, бухгалтерський облік, наказ про облікову політику, фактори впливу формування облікової політики.

The article explores the nature and purpose of accounting policies. The basic requirements that are necessary to comply with the formation of the accounting policies of the company are disclosed. It was determined that the task of managers is the formation of such accounting policies that ensured the creation in the accounting system of objective and truthful information about the financial condition and results of the company.

Key words: accounting policy, accounting, order of accounting policy, factors of influence of formation of accounting policy.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Ефективна і раціональна організація бухгалтерського обліку на підприємстві починається з розробки його облікової політики, яка передбачає вибір комплексу методичних прийомів, способів і процедур організації та ведення бухгалтерського обліку підприємством з числа загальноприйнятих в державі.

На сьогоднішній день актуальність теми полягає в тому, що при розробці облікової політики необхідно керуватися не тільки специфічними, властивими бухгалтерському обліку принципами, а й загальними організаційно-управлінськими принципами, які впливають на вибір важливих факторів і характеризують зв'язок внутрішніх господарських процесів із зовнішнім середовищем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні, методичні та організаційні аспекти облікової політики розглядали такі вчені, як Т.Г. Маренич [1], М.С. Пушкар [2], Ф.Ф. Бугинець, Н.М. Малюга [3], М.В. Кужельний [4], А.Г. Ловінська [5], В.Б. Клевець [6], П.Є. Житний [7], М.Т. Щирба [8] та ін.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження облікової політики як інструмента організації бухгалтерського обліку на підприємстві та узагальнення теоретичних розробок вітчизняних науковців щодо сутності облікової політики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Облікова політика визначає форми і методи бухгалтерського обліку, формується керівником, головним бухгалтером, виходячи із загальних принципів методології та організації обліку і конкретних умов діяльності підприємства.

* Науковий керівник – Бірченко Н.О., к.е.н.

У вітчизняній економічній літературі наводять різні визначення дефініції «облікова політика». При цьому серед науковців немає єдиного погляду щодо трактування поняття «облікова політика». Для з'ясування сутності досліджуваного поняття розглянемо підходи до його трактування у різних літературних джерелах (табл. 1).

Таблиця

Аналіз досліджень щодо сутності дефініції «облікова політика»*

<i>Автор</i>	<i>Визначення</i>
М.С. Пушкар [2]	Облікова політика – це механізм управління обліком, який здійснюють на основі вибору та розробки суб'єктом господарювання способів (варіантів), правил і процедур щодо організації та методики ведення обліку, складання і подання звітності, виходячи з загальноприйнятих принципів та із специфіки діяльності підприємства для отримання повної, об'єктивної достовірної і неупередженої інформації з метою прийняття зацікавленими особами обґрунтованих управлінських рішень
Ф.Ф. Бутинець, Н.М. Малюга [3].	Облікова політика – це не просто сукупність способів ведення обліку, обраних відповідно до умов господарювання, а й вибір методики обліку, яка дає змогу використовувати різні варіанти відображення фактів господарського життя. В широкому розумінні її можна визначити як управління обліком, а у вузькому – як сукупність способів ведення обліку (вибір підприємством конкретних методик ведення обліку)
М.В. Кужельний [4]	Облікова політика – сукупність конкретних методів і способів організації та форм ведення бухгалтерського обліку, прийнятих підприємством на підставі загальних правил та особливостей його роботи
Л.Г. Ловінська [5]	Облікова політика суб'єкта господарювання – сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються суб'єктом господарювання для ведення поточного обліку, складання та подання фінансової звітності, визначених Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, іншими нормативними документами, затвердженими Міністерством фінансів

* Джерело: складено на основі [2, 3, 4, 5]

Найбільш поширеною є думка авторів, які визначають облікову політику як методичне забезпечення ведення бухгалтерського обліку. Інші науковців трактують облікову політику як документ, в якому повинні враховуватися вимоги державного регулювання, методологічні засади, можливості підсилення функцій бухгалтерського обліку та позиції суб'єктів підприємницької діяльності щодо їх реалізації.

Згідно з Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», облікова політика – сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності [9].

В МСБО 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки» зазначається таке визначення: облікові політики – це конкретні принципи, основи, домовленості, правила та

практика, застосовані суб'єктом господарювання при складанні та поданні фінансової звітності [10].

На думку Т.Г. Маренич, якщо у стандартах не зазначається, що те чи інше питання є питанням облікової політики, відповідне рішення буде предметом професійного судження керівництва підприємства [1].

Облікова політика підприємства оформляється розпорядчим документом (наказом), обов'язковість складання якого зазначена в ст. 8 п. 5 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»: «Підприємство самостійно визначає облікову політику підприємства...» [9].

Основне призначення облікової політики підприємства таке:

- упорядкування облікового процесу та лібералізація системи обліку на підприємстві;
- формування методики обліку майна, капіталу й зобов'язань, фактів господарської діяльності та результатів діяльності підприємства на основі загальноприйнятих принципів і правил;
- забезпечення повною, достовірною та неупередженою інформацією для ефективного управління фінансово-господарською діяльністю підприємства й визначення стратегії його ринку в майбутньому;
- формування та своєчасне надання інформації різним користувачам, яка міститься у звітності;
- роз'яснення користувачам внутрішньої та зовнішньої звітності конкретних правил і процедур ведення обліку та складання звітності;
- підвищення ефективності ведення обліку на підприємстві [8].

В процесі розроблення облікової політики ключовими повинні бути такі моменти: в основі облікової політики повинні лежати принципи бухгалтерського обліку, однак визначена законодавчо самостійність підприємств у цьому процесі дає змогу останнім використовувати різноманітність підходів щодо реалізації цих принципів; облікова політика повинна бути відкритою для користувачів інформації (з дотриманням вимог конфіденційності щодо окремої інформації); облікова політика повинна будуватися з дотриманням вимог національного та міжнародного законодавства.

При формуванні облікової політики необхідно дотримуватися таких вимог:

- 1) активи і зобов'язання підприємства існують окремо від активів і зобов'язань її засновників і інших підприємств (допущення майнової відособленості);
- 2) підприємство планує продовжувати свою діяльність у найближчому майбутньому (допущення безперервності діяльності);
- 3) облікова політика підприємства застосовується послідовно з року в рік (допущення послідовності застосування облікової політики);
- 4) факти господарської діяльності підприємства відносяться до того звітного періоду, в якому вони мали місце, незалежно від часу оплати (допущення тимчасової визначеності факторів господарської діяльності);
- 5) облікова політика повинна формуватися шляхом вибору одного з альтернативних методів;
- 6) по якомусь одному конкретному питанню підприємство повинно використовувати, як правило, один обраний спосіб ведення різних операцій в обліку, але в окремих випадках допустимо і доцільно паралельне застосування кількох способів;
- 7) облікова політика підприємства, затверджується керівником і є одним з основних документів, який визначає правила ведення бухгалтерського обліку на підприємстві в рамках стандартів обліку, визначених нормативними актами законодавства з бухгалтерського обліку.

Висновки. Розробка та затвердження облікової політики – важливий етап під час реалізації господарської діяльності підприємства, а від правильно сформованої облікової політики багато в чому залежить ефективність управління господарською діяльністю підприємства та стратегія його розвитку на тривалу перспективу. Призначення облікової політики полягає в упорядкуванні облікового процесу, забезпеченні повною, достовірною та неупередженою інформацією задля ефективного управління.

Обрані способи ведення бухгалтерського обліку повинні застосовуватися всіма структурними підрозділами підприємства, включаючи виділені на окремий баланс, незалежно від місця їх розташування. Облікова політика, що є реалізацією одного і того ж методу бухгалтерського обліку, неоднакова в різних підприємствах.

У обліковій політиці підприємства повинні бути відображені всі принципові питання організації бухгалтерського обліку на підприємстві, адже від вибору облікових оцінок підприємства залежить фінансовий результат і об'єктивність та точність розкриття інформації у фінансовій звітності.

Література.

1. **Маренич Т.Г.** Особливості формування облікової політики / **Т.Г. Маренич** // Матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції «Ринкова трансформація економіки: стан, проблеми, перспективи» (присвяченої пам'яті професора Мазнева Григорія Євтіїовича). – Харків: ХНТУСГ, 2018. – С. 28-32.
2. **Пушкар М.С.** Теорія і практика формування облікової політики: монографія / **М.С. Пушкар, М.Т. Щирба**. – Тернопіль: Карт-бланш, 2010. – 260 с.
3. **Бутинець Ф.Ф.** Бухгалтерський облік: облікова політика і план рахунків. Стандарти і кореспонденція рахунків, звітність: навч. посібн. / **Ф.Ф. Бутинець, Н.М. Малюга**. – Житомир: ПП «Рута», 2001. – 512 с.
4. **Кужельний М.В.** Теорія бух обліку: [підручник] / **М.В. Кужельний, В.Г. Лінник**. – К.: КНЕУ, 2001. – 334 с.
5. **Ловінська А.Г.** Про національну облікову політику в Україні / **А.Г. Ловінська** // Економіка України: політико-економічний журнал. – 2006. – № 4. – С. 22-29.
6. **Клевець В.Б.** Облікова політика підприємств за стандартами: монографія / **В.Б. Клевець**. – Тернопіль: Економічна думка, 2007. – 313 с.
7. **Житний П.Є.** Облікова політика в умовах розвитку фінансово-промислових систем: методологія та організація: монографія / **П.Є. Житний**. – Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2007. – 352 с.
8. **Щирба М.Т.** Облікова політика в системі управлінського обліку: монографія / **М.Т. Щирба**. – Тернопіль: ТНЕУ, 2011. – 338 с.
9. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 липня 1999 року № 996 – XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/996-14>
10. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_020

